

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการของสารคดีโทรทัศน์ไทยจากปี พ.ศ.2530 ถึง 2541” นั้น อาศัยการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytic Description Research) เป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่เกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงอยู่ของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา แนวทางพัฒนา ส่งเสริมรายการสารคดีโทรทัศน์ให้สามารถอยู่รอด และแข่งขันกับรายการบันเทิงอื่นๆ ได้

การวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ในเรื่องนี้ ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการวิจัยเชิงสำรวจจากการวิเคราะห์เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลสำหรับการวิเคราะห์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

แหล่งข้อมูล

1. ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา และพัฒนาการของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย ผู้วิจัยได้อาศัยแหล่งข้อมูลจากเอกสารดังต่อไปนี้
 - 1.1 ชาวที่เกี่ยวข้องกับวงการสารคดีโทรทัศน์ไทย
 - 1.2 ผังรายการสารคดีโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7, 9, 11 และไอทีวี
 - 1.3 บทความจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่างๆ ที่เสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย
 - 1.4 เอกสารอื่นๆ เช่น หนังสือ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ฯ
2. ข้อมูลจากการสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 50 บริษัท โดยสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มผู้ผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ไทยที่สำรวจพบในปี พ.ศ.2541 ทั้งหมดจำนวน 79 บริษัท ซึ่งจะเป็นการเก็บข้อมูลโดยภาพรวมทั้งหมด (รายละเอียดในภาคผนวก ก.)

3. ข้อมูลจากบุคคล โดยอาศัยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย โดยพิจารณาบุคคลที่มีความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับรายการสารคดีโทรทัศน์ไทยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับพัฒนาการของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทยและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ประชากร

สำหรับกลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ สามารถจัดเป็น 4 กลุ่มดังนี้คือ

1. ผู้ผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย
2. ฝ่ายจัดรายการของสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทย ได้แก่ช่อง 3,5,7,9,11 และ ไอทีวี
3. ผู้สนับสนุนรายการ ได้แก่บริษัทตัวแทนโฆษณาและผู้สนับสนุนรายการ
4. ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย

กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาถึงความเป็นตัวแทนของประชากรทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าวข้างต้น โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทั้งหมด 20 คน ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ผู้ผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย ใช้เกณฑ์คัดเลือกบริษัทหรือบุคคลที่เคยได้รางวัลเกี่ยวกับสารคดีโทรทัศน์ และปัจจุบันยังดำเนินธุรกิจการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์เต็มรูปแบบอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่

- 1) ปิยะ มาลากุล ณ อยุธยา ประธานกรรมการผู้จัดการ บริษัทแปซิฟิค อินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น จำกัด เก็บข้อมูลเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2542
- 2) ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล ผู้ปฏิวัติรายการข่าวและสารคดีโทรทัศน์ไทย เก็บข้อมูลเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2542
- 3) ชรินทร์ ชมะโชติ กรรมการผู้จัดการ บริษัท พาโนรามา ดิอคคิวเมนทารี จำกัด อดีตผู้ร่วมบุกเบิกรายการโลกสลัปส์และผู้ควบคุมการผลิตรายการโลกสีน้ำเงินในปัจจุบัน เก็บข้อมูลเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2542

- 4) อธิปไตย โสहितกุล นักเขียนบทสารคดีโทรทัศน์ เก็บข้อมูลเมื่อ 21 มกราคม 2542
- 5) นิรมล เมธีสุวรรณ ผู้ควบคุมการผลิตรายการทุ่งแสงตะวัน เก็บข้อมูลเมื่อ 2 มีนาคม 2542
- 6) สันติธร หุตาคม กรรมการผู้จัดการ บริษัท สองโลก (1994) จำกัด ผู้บุกเบิกการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ไทยในระยะเริ่มแรก เก็บข้อมูลเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2542
- 7) อุษณา จันทราสกาวงศ์ หัวหน้าส่วนสารคดีและกิจการพิเศษ บริษัท กันตนา กรุ๊ป จำกัด เก็บข้อมูลเมื่อ 5 มีนาคม 2542
- 8) จิระเกศ ศิริปริดาภักดี หัวหน้าฝ่ายสารคดี บริษัท เจเอสแอล จำกัด เก็บข้อมูลเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2542

2. ฝ่ายจัดรายการของสถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7, 9, 11 และไอทีวี

- 1) อำนวย ทองสุโชติ หัวหน้าฝ่ายรายการ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 เก็บข้อมูลเมื่อ 28 มกราคม 2542
- 2) เดช พูลศิริ หัวหน้าส่วนผลิตรายการโทรทัศน์และรักษาการหัวหน้าส่วนสารคดี สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. เก็บข้อมูลเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2542
- 3) วันเพ็ญ เขินตระกูล อดีตหัวหน้าส่วนสารคดี สถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. เก็บข้อมูลเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2542
- 4) กาญจนา ชัยสถิตวานิช เจ้าหน้าที่ส่วนผลิตรายการ สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 เก็บข้อมูลเมื่อ 17 มีนาคม 2542
- 5) สุมลพันธ์ โกศลศิริเศรษฐ์ รองหัวหน้าฝ่ายรายการ สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 เก็บข้อมูลเมื่อ 17 มีนาคม 2542
- 6) นิมะ ราชิตี ผู้อำนวยการฝ่ายรายการ สถานีโทรทัศน์ไอทีวี ทีวีสี เก็บข้อมูลเมื่อ 22 มกราคม 2542

3. ผู้สนับสนุนรายการ ได้แก่บริษัทตัวแทนโฆษณาและผู้สนับสนุนรายการ

- 1) ภรณ์ เจตสมมา บริษัท ลีโอเบอร์เนท จำกัด บริษัทตัวแทนโฆษณา เก็บข้อมูลเมื่อ 2 มีนาคม 2542
- 2) สัมพันธ์ อนันตเมฆ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ บริษัท เอสโซ (ประเทศไทย) จำกัด เก็บ

ข้อมูลเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2542

4. ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย

- 1) อุฬาร เนื่องจำนงค์ ผู้มีประสบการณ์ในวงการโทรทัศน์ไทย เก็บข้อมูลเมื่อ 16 มีนาคม 2542
- 2) วันเพ็ญ เขินตระกูล อดีตหัวหน้าส่วนสารคดี สถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. เก็บข้อมูลเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2542
- 3) ถาวร ช่วยประสิทธิ์ ผู้มีประสบการณ์ในวงการโทรทัศน์ไทย เก็บข้อมูลเมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2542
- 4) สรรพสิริ วิรยศิริ ผู้บุกเบิกรายการโทรทัศน์ยุคก่อตั้งสถานีไทยโทรทัศน์ เก็บข้อมูลเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2542

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา พัฒนาการของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลเอกสารดังที่กล่าวมาทั้งหมด โดยอาศัยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทำบันทึก (Note Taking) และการทำบัญชีหนังสือ (Bibliography)
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจข้อเท็จจริง และความคิดเห็นของบุคคลที่มีความรู้ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับรายการสารคดีทางโทรทัศน์ไทย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนนี้ คือ

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ พัฒนาการของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย บัณฑิตที่เกือหนุนและบัณฑิตที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงอยู่ของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย โดยใช้คำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้แหล่งข้อมูลตอบได้มากและครอบคลุมประเด็นมากที่สุด โดยใช้กับกลุ่มผู้ผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย จำนวน 50 บริษัท โดยสุ่มจากบริษัทผลิตรายการสารคดีที่สำรวจพบในปี 2541 จำนวน 79 บริษัท (รายละเอียดในภาคผนวก ก.)

2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีคัดเลือกแบบที่เฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและถูกต้องโดยมีประเด็นครอบคลุมเรื่องต่างๆ

2.3 ประเด็นคำถาม (ในแบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก)

- 1) ความเปลี่ยนแปลงในวงการการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย เป็นอย่างไรในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จากปี พ.ศ 2530 ถึง 2541
 - ศิลปะและสุนทรียะ
 - เทคนิคและเทคโนโลยี
 - การจัดการและการบริหาร
 - งานด้านการสื่อสาร
- 2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย(อดีตปัจจุบันอนาคต)
 - อุดมการณ์และความมุ่งหมายขององค์กรผู้ผลิต
 - ลักษณะกายภาพขององค์กรผู้ผลิต
 - ลักษณะการปฏิบัติงาน / กระบวนการผลิตรายการ
 - สภาพแวดล้อมภายในองค์กรผู้ผลิต
 - เงื่อนไขและขีดจำกัดในการผลิตรายการ
- 3) ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการดำรงอยู่ของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย และแนวทางการพัฒนา ส่งเสริม
- 4) ปัญหาและอุปสรรคที่ปิดกั้นการเติบโตของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย รวมทั้งแนวทางแก้ไข
- 5) แนวโน้มในอนาคต
 - แนวคิดในการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย
 - กระบวนการผลิตรายการ
 - ธุรกิจการผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย
- 6) แนวทางการพัฒนา ส่งเสริมรายการสารคดีโทรทัศน์ไทยให้รุ่งเรืองได้ในตลาดเสรี สามารถแข่งขันกับรายการบันเทิงอื่นๆ ได้

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา พัฒนาการและสภาพการณ์ในปัจจุบันของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย ผู้วิจัยได้ทดสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยอาศัยการเปรียบเทียบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งต่างๆ รวมถึงผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบเข้ากับการพิจารณาถึงความเป็นไปได้และความน่าเชื่อถือในข้อมูลนั้นๆ ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคล ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์ในการทดสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีเดียวกัน

สำหรับการสำรวจโดยใช้ข้อมูลเบื้องต้นโดยการใช้ “แบบสอบถาม” นั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบความถูกต้องเที่ยงตรงโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบเนื้อหา ภาษาของแบบสอบถาม รวมถึงความเหมาะสมทุกประการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลเอกสาร เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา พัฒนาการและสภาพการณ์ในปัจจุบันของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทยและกลุ่มผู้ผลิตรายการสารคดี โดยผู้วิจัยใช้วิธีการค้นคว้าจากหนังสือพิมพ์, นิตยสาร, วารสารต่าง ในห้องสมุด รวมทั้งผังรายการของสถานี
2. ข้อมูลจากการสำรวจ ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับผู้ผลิตรายการสารคดีโทรทัศน์ไทยที่สำรวจพบในปี พ.ศ.2541 จำนวน 50 บริษัท เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในเรื่องของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย โดยใช้ในการติดต่อทางโทรศัพท์ ขอความร่วมมือ หลังจากนั้นจึงส่งหนังสือขอความร่วมมือและแบบสอบถามไปให้ทางไปรษณีย์ เมื่อผู้ให้ข้อมูลได้ทำแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงส่งกลับคืนมาที่ผู้วิจัยทางโทรสาร เพื่อนำข้อมูลจากแบบสอบถามนั้นมาวิเคราะห์ต่อไป
3. ข้อมูลบุคคล ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็น Key Informant ได้แก่ ผู้ผลิต, ผู้สนับสนุนรายการ, ฝ่ายจัดรายการของสถานี และผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านสารคดีโทรทัศน์ โดยสัมภาษณ์เฉพาะประเด็นที่ระบุข้างต้น ซึ่งจะศึกษาพร้อมด้วยการจดบันทึกและบันทึกเทปสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ "พัฒนาการของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทยจากปี พ.ศ. 2530 ถึง 2541" ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้วิธีการศึกษาแบบนิรนัยและเรียบเรียงข้อมูลโดยนำเสนอด้วยการบรรยายพรรณนา (Description Research) โดยผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้คือ

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์เกี่ยวกับพัฒนาการของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2530-2541 ซึ่งได้วิเคราะห์โดยรวบรวมข้อมูลทั้งจากการสำรวจ, แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เรียบเรียงแล้วจึงนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อมูล ผลจากการวิเคราะห์จะเป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นข้อมูลที่จะช่วยในการวิเคราะห์ส่วนอื่นๆ ต่อไป

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย ในแง่ของปัจจัยที่เกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงอยู่ของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย

สำหรับแนวทางการพัฒนา ส่งเสริมรายการสารคดีโทรทัศน์ไทยนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รวมกับผลการวิเคราะห์ในส่วนที่ 2 มิได้นำมาแยกวิเคราะห์ดังเช่นส่วนอื่นๆ

กรอบการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ดังนี้

1. พัฒนาการของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย
 - 1.1 เนื้อหา
 - 1.2 ปริมาณ
 - 1.3 รูปแบบการดำเนินเรื่อง
 - 1.4 ผู้ผลิต

- อุดมการณ์และความมุ่งหมายขององค์กรผู้ผลิต
- ลักษณะกายภาพขององค์กรผู้ผลิต
- ลักษณะการปฏิบัติงานขององค์กรผู้ผลิต
- สภาพแวดล้อมภายในองค์กรผู้ผลิต
- เงื่อนไขและขีดจำกัดในการดำเนินการผลิต

2. ภาพรวมของมิติต่างๆ ในพัฒนาการของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย

- 2.1 งานศิลปะ+สุนทรีย์ะ
- 2.2 งานเทคนิค+เทคโนโลยี
- 2.3 งานธุรการและการบริหาร
- 2.4 งานด้านการสื่อสาร

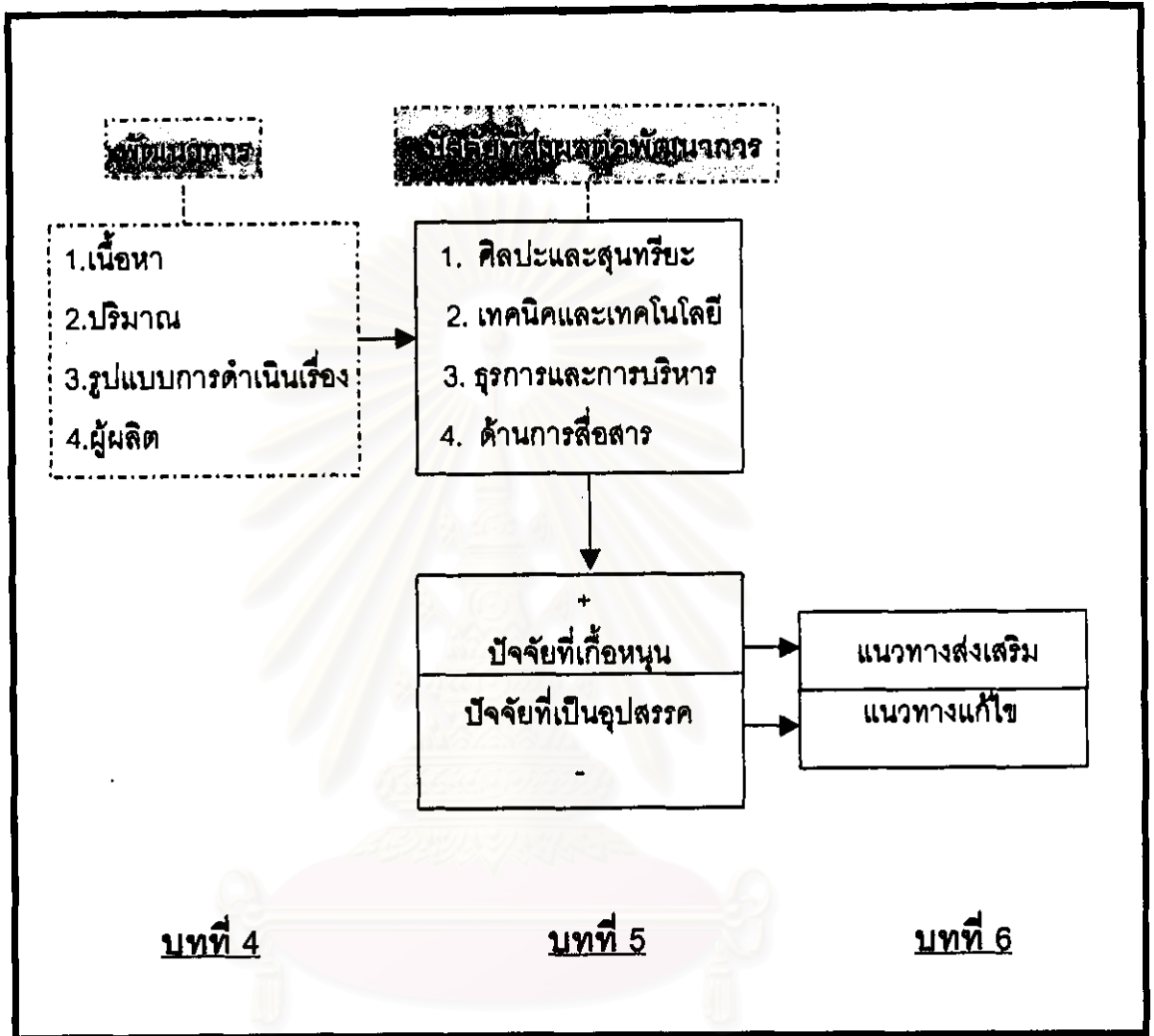
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย ได้แก่

- 3.1 ปัจจัยภายใน
- 3.2 ปัจจัยภายนอก

๙๑

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบการวิเคราะห์

หมายเหตุ

- กรอบเส้นประ ----- คือข้อมูล (จากเอกสารและการสัมภาษณ์)
- กรอบเส้นทึบ _____ คือการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลและผลการวิจัยด้วยการบรรยายพรรณนา (Descriptive Research) สามารถแบ่งออกเป็นบทต่างๆ ดังนี้คือ

บทที่ 4 นำเสนอผลการศึกษาพัฒนาการของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย ซึ่งได้วิเคราะห์โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารข้อมูลต่างๆ การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และสำรวจจากผังรายการโทรทัศน์ปี พ.ศ.2530-2541

บทที่ 5 นำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับภาพรวมของมิติที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย, ปัจจัยที่เกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงอยู่ของรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย

บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมรายการสารคดีโทรทัศน์ให้เติบโตก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้อภิปรายผลการวิจัยในบทที่ 4, 5 และ 6 ต่อไปตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย